

Jodi Picoult

Vremea plecării

Traducere din engleză de Bogdan Perdivară

JENNA

Cândva, erau oameni care credeau că există un cimitir al elefanților — un loc în care elefanții bolnavi și bătrâni se duceau să moară. Se îndepărtau, zice-se, de turmele lor și porneau cătinel prin întinderea prăfoasă, precum titanii din mitologia greacă despre care citeam în clasa a șaptea. Legenda spunea că locul acela s-ar afla în Arabia Saudită; că ar fi sursa unei puteri supranaturale; și că s-ar găsi acolo o carte cu vrăji ce ar putea aduce pacea în lume.

Exploratorii care plecau în căutarea cimitirului urmăreau elefanții muribunzi săptămâni de-a rândul doar pentru a-și da seama, în cele din urmă, că se învârteau în cerc. Unii dintre expediționari dispăreau complet. Alții nu-și mai aminteau ce văzuseră; nici măcar un singur explorator dintre cei care au pretins că descoperiseră cimitirul nu l-au mai putut vreodată găsi din nou.

Și iată de ce: cimitirul elefanților este un mit.

E drept, cercetătorii au descoperit grupuri de elefanți care au murit în aceeași zonă, mulți într-o perioadă scurtă de timp. Mama mea, Alice, ar fi spus că există o explicație cât se poate de logică pentru asemenea gropi

comune: un grup de elefanți care au murit toți deodată din cauza lipsei de hrană sau de apă; un masacru săvârșit de vânătorii de fildeș. Era posibil chiar ca vânturile puternice din Africa să sufle laolaltă oase împrăștiate și să le adune grămadă. *Jenna*, mi-ar fi spus ea, *există o explicație pentru tot ce vezi.*

Există însă multe informații despre elefanți și despre moarte care nu sunt fabulații, ci știință pragmatică, bazată pe fapte. Mama mi-ar fi spus și asta. Am fi stat, una lângă cealaltă, sub stejarul cel mare sub care-i plăcea Mamei să se adăpostească de soare, urmărind cum elefantul adună ghinde cu trompa și le azvârle. Mama ar fi notat fiecare aruncare ca un arbitru de la Jocurile Olimpice. *8.5...7.9. Oo, un 10 perfect.*

Poate că aș fi ascultat. Dar poate că m-aș fi mulțumit doar să închid ochii. Poate că aș fi încercat să-mi întipăresc în minte izul de spray de gândaci de pe pielea mamei ori felul în care, cu mintea în altă parte, îmi împletea părul, prinzând la capăt coada cu un fir verde de iarbă.

Poate că mi-aș fi dorit, în tot acel timp, să fi existat *cu adevărat* un cimitir al elefanților, numai că nu doar pentru elefanți. Fiindcă atunci aș fi izbutit s-o găesc pe ea.

ALICE

Când aveam nouă ani — înainte să cresc și să devin om de știință — credeam că știu totul ori voiam, cel puțin, să știu totul, iar mintea mea nu făcea nicio diferență între cele două lucruri. Eram obsedată, la vârsta aceea, de animale. Știam că mai mulți tigri la un loc formează o haită. Știam că delfinii sunt carnivori. Știam că girafele au patru stomacuri și că mușchii de la picioarele unei lăcuste sunt de mii de ori mai puternici decât mușchii umani. Știam că urșii polari au piele neagră pe sub blană și că meduzele nu au creier. Aflasem toate acestea de pe cartonașele Time-Life lunare cu cunoștințe despre natură pe care le primisem drept cadou de ziua mea de la pseudo-tatăl meu vitreg, care nu mai stătea cu noi de un an, și locuia acum cu cel mai bun prieten al său, Frank, pe care mama îl numea „cealaltă femeie“ când credea că nu sunt atentă.

Lună de lună, soseau în cutia poștală noi cartonașe și-apoi într-o zi, în octombrie 1977, a sosit cel mai de soi dintre toate: cel despre elefanți. Nu pot să vă explic de ce îmi plăceau elefanții. Poate din pricina dormitorului meu, cu o mochetă ce înfățișa un hățiș verde de junglă

și tapet cu pahiderme din desene animate, care dansau pe pereți. Poate din cauză că primul film pe care-l văzusem, când eram de-o șchioapă, fusese *Dumbo*. Poate din pricina căptușelii de mătase a hainei de blană a mamei, cea pe care o moștenise de la propria-i mamă, și care era făcută dintr-un *sari* indian imprimat cu elefanți.

Din acel cartonaș Time-Life am învățat lucrurile esențiale despre elefanți. Erau cele mai mari animale de uscat de pe planetă, cântărind uneori mai bine de șase tone. Mâncau între o sută cincizeci și două sute de kilograme de hrană pe zi. Aveau cea mai lungă perioadă de gestație dintre toate mamiferele — douăzeci și două de luni. Trăiau în turme conduse de o femelă, adesea cea mai în vârstă din grup, în sistem de matriarhat. Ea decidea încotro se ducea grupul în fiecare zi, când se odihneau, când mâncau și când se adăpau. Puii erau crescuți și protejați de toate rudele femele din turmă și le însoțeau pe acestea, însă când masculii ajungeau la vârsta de aproximativ treisprezece ani, părăseau turma — preferând câteodată să umble de capul lor, alteori formând un grup cu alți masculi.

Dar astea erau informații pe care le știa *oricine*. Eu însă devenisem obsedată și am început să scormonesc mai în profunzime, încercând să descopăr tot ce se putea la biblioteca școlii, întrebându-mi profesorii și citind. Așa că mai știam și că elefanții se puteau arde de la soare, motiv pentru care își aruncă praf pe spinare și se tăvălesc prin noroi. Cea mai apropiată rudă a lor este hyraxul de stâncă, o arătare blănoasă care seamănă cu un purceluș de Guineea. Știam că puii de elefant își sug uneori trompa, precum bebelușii de om, care își sug degetul mare ca să se liniștească. Știam că, în 1916, în

Respect pentru oameni și cărți

Erwin, Tennessee, o femelă de elefant pe nume Mary fusese judecată și spânzurată pentru omor.

Gândindu-mă în urmă, sunt sigură că mama era sătulă până-n gât să mă tot audă ținând-o întruna cu elefanții. Poate că de aceea, într-o dimineață de duminică, m-a trezit înainte de răsărit și mi-a spus că plecăm într-o aventură. Nu existau grădini zoologice pe lângă noi, în Connecticut, însă cea din Springfield, Massachusetts avea un elefant adevărat, viu — o femelă, pe care urma s-o vedem.

Să spun că muream de nerăbdare ar însemna să fiu moderată. Am bombardat-o pe mama, ore întregi, cu glume cu elefanți:

Ce e frumos, cenușiu și poartă conduri de cristal? Cenușărelefantul.

De ce au elefanții pielea boțită? Fiindcă nu încap pe masa de călcat.

Cum cobori de pe un elefant? Păi... nu cobori.

De ce au elefanții trompă¹? Fiindcă ar arăta ciudat dacă ar avea torpedou.

Când am ajuns la zoo, am dat fuga pe alei până ce m-am trezit în fața elefanțicăi Morganetta.

Care nu arăta defel cum îmi închipuisem.

Nu era animalul maiestuos înfățișat de cartonașul Time-Life sau de cărțile pe care le studiasem. Mai întâi că era legată cu un lanț de un bloc imens de beton aflat în centrul țarcului ei, ca să nu se poată duce prea departe. Pe picioarele din spate avea julturi de la cătușe. Îi lipsea un ochi, iar cu celălalt nu voia să se uite la mine. Eram încă o persoană venită să se zgâiască la ea, în închisoare.

¹ Joc de cuvinte intraductibil: în engleză, cuvântul *trunk* înseamnă atât trompă, cât și portbagaj de mașină. (N.red.)

Și mama a fost uluită de starea în care se afla animalul. L-a luat la întrebări pe un îngrijitor, care ne-a zis că Morganetta participase cândva la paradele locale și că știa să facă trucuri, gen concursuri de tras funia cu copiii de la școala din apropiere, dar că la bătrânețe devenise violentă și imprevizibilă. Dacă te apropiai prea mult, te pocnea cu trompa. Ba chiar îi rupsesse mâna unui îngrijitor.

Am început să plâng.

Mama m-a băgat în mașină și am plecat înapoi spre casă, o călătorie care dura patru ore, deși nu stătuserăm la grădina zoologică decât zece minute.

— N-o putem ajuta? am întrebat.

Și așa, la nouă ani, am ajuns un apărător al drepturilor elefanților. După un drum la bibliotecă, m-am așezat la masa din bucătărie și i-am scris primarului din Springfield, Massachusetts, cerându-i să-i ofere Morganettei mai mult spațiu și mai multă libertate.

Și primarul nu s-a mulțumit să-mi răspundă pur și simplu. Și-a trimis răspunsul la *The Boston Globe*, care l-a publicat, apoi un reporter a vrut să facă un material despre fetița de nouă ani care-l convinsese pe primar s-o mute pe Morganetta într-un adăpost mult mai mare, unul destinat inițial bizonilor. Mi s-a acordat un premiu special, de Cetățean Responsabil, la o adunare a școlii. Am fost invitată și la zoo pentru marea inaugurare, să tai panglica roșie alături de primar. În față, blițuri orbitoare, în vreme ce în spatele nostru Morganetta hălăduia prin țarc. De data asta s-a uitat la mine cu ochiul bun. Și mi-am dat seama atunci, am știut pur și simplu că încă era nefericită. Lucrurile care se întâmplaseră cu ea — lanțurile și cătușele, cușca și bățile, poate chiar

Respect pentru oameni și cărți

amintirea momentului când fusese luată din Africa — toate astea încă erau cu ea acolo, în țarcul bizonilor, și ocupau întreg spațiul acela suplimentar.

Ca fapt divers, primarul Dimauro a încercat și după aceea să-i îmbunătățească Morganettei traiul. În 1979, după ce ursul polar al parcului a răposat, instituția s-a închis și Morganetta a fost mutată la grădina zoologică din Los Angeles. Acolo avea o casă mult mai mare. Cu bazin, jucării și doi elefanți mai în vârstă.

Dacă aș fi știut pe-atunci ce știu acum, i-aș fi putut spune primarului că dacă pui elefanții unul lângă celălalt nu înseamnă că neapărat or să și devină prieteni. Elefanții au personalități la fel de distincte ca și oamenii și, așa cum n-ai presupune că două persoane luate la întâmplare vor deveni prieteni apropiați, n-ar trebui nici să presupui că doi elefanți vor stabili o legătură strânsă doar fiindcă sunt amândoi elefanți. Morganetta a continuat să se adâncească în depresie, să slăbească și să se îmbolnăvească. Cam un an după sosirea în L.A., a fost găsită moartă pe fundul bazinului din adăpost.

Morala acestei povești e că uneori poți încerca să faci tot binele de pe lume și tot e ca și cum ai vrea să stingi un incendiu cu un pistol cu apă.

Morala acestei povești e că, indiferent cât am încerca, oricât de mult am vrea... unele povești pur și simplu nu se termină cu bine.

JENNA

Când vine vorba de memorie, mi se pare că-s, cumva, profesionistă la capitolul ăsta. Oi avea eu doar treisprezece ani, dar am studiat problema în felul în care alte puștoaice de vârsta mea devorează reviste de modă. Avem, odată, genul de memorie pe care o ai despre lume, cum știi, de exemplu, că plitele sunt fierbinți și că, dacă umbli iarna pe-afară în picioarele goale, o să te alegi cu degerături. Apoi e ce afli de la simțuri — că holbatul la soare te face să mijеști ochii și că râmele nu-s tocmai cel mai gustos fel de mâncare. Mai sunt datele pe care ți le amintești de la orele de istorie și le verși înapoi la teză, fiindcă sunt importante (sau așa mi s-a spus) în marea schemă a universului. După aia sunt detaliile personale pe care le ții minte, ca niște linii urcătoare de pe graficul propriei tale vieți, care nu contează decât pentru tine. Anul trecut, la școală, profa de științe m-a lăsat să fac un studiu independent despre memorie. Majoritatea profesorilor mă lasă să fac studii independente, fiindcă știu că mă plictisesc la ore și, sinceră să fiu, cred că le e un picuț teamă că știu mai multe decât ei și nu vor să ajungă să recunoască asta.

Prima mea amintire e neclară pe alocuri, ca o poză făcută cu prea mult bliț. Mama ține în mână un vălătuc de vată de zahăr. Duce degetul la buze — *să fie secretul nostru* — apoi rupe o bucățică. După care mi-o lipește de buze și zahărul se dizolvă. Limba mi se încovrigă pe după degetul ei și suges cu putere. *Iswidi*, îmi spune mama. *Dulce*. Nu e biberonul meu; nu e un gust pe care-l cunosc, dar e unul plăcut. Apoi se apleacă și mă pupă pe frunte. *Uswidi*, zice. *Dulceața mea*.

Nu cred că aveam pe-atunci, mai mult de nouă luni.

Asta-i chiar neobișnuit, de fapt, fiindcă majoritatea copiilor au primele amintiri de undeva între doi și cinci ani. Asta nu înseamnă că bebelușii sunt niște amnezici mici — au amintiri cu mult timp înainte de a învăța să folosească limbajul, dar, ciudat lucru, nu le mai pot accesa odată ce încep să vorbească. Poate că motivul pentru care îmi amintesc de episodul cu vata de zahăr e că mama vorbea Xhosa, care nu e limba noastră maternă, ci o limbă pe care o învățase când lucrase la doctorat, în Africa de Sud. Sau poate că motivul pentru care am amintirea asta lipsită de orice context e un târg pe care l-a făcut creierul meu — fiindcă *nu-mi pot aminti* nicicum ceva ce vreau cu disperare să-mi amintesc: amănunte din noaptea în care a dispărut mama.

Mama era om de știință și o perioadă a studiat chiar și memoria. Făceam parte din studiile ei în domeniul stresului posttraumatic și al elefanților. Știți vechea zicală, cu elefanții care nu uită niciodată? Ei bine, e demonstrat științific. Aș putea să vă ofer toate datele mamei, dacă vreți dovada. Practic le-am memorat — nu e o glumă. Cercetările ei, publicate oficial, arătau că amintirile sunt legate de emoții puternice și

Respect pentru oameni și cărți

că momentele negative sunt ca un soi de marker permanent cu care mângălești pe peretele creierului. Însă există o linie subțire de demarcație între un moment negativ și unul traumatic. Momentele negative ajung să fie ținute minte. Cele traumatice sunt uitate ori alterate în așa fel încât devin de nerecunoscut. Sau se transformă în marele, pâciosul și albiciosul *nimic* pe care-l obțin în minte ori de câte ori încerc să mă concentrez asupra acelei nopți.

Iată ce știu:

1. Aveam trei ani.
2. Mama a fost găsită pe terenul refugiului, inconștientă, cam la un kilometru jumătate sud de un cadavru. Asta era scris în raportul poliției. A fost dusă la spital.
3. Eu nu apar în rapoartele poliției. După aceea bunica m-a luat la ea, fiindcă tata reacționase extrem la vestea că un îngrijitor de elefanți e mort, iar soția sa e în stare de inconștiență.
4. La un moment dat, înainte de venirea zorilor, mama și-a recăpătat cunoștința și a dispărut din spital fără s-o observe plecând cineva din personalul medical.
5. N-am mai văzut-o de atunci.

Uneori mi se pare că viața mea e ca și cum două vagoane de tren s-ar fi alăturat în momentul dispariției mamei — însă când încerc să văd cum sunt prinse unul de celălalt, vine o zgâlțâitură care-mi împinge înapoi capul, brusc. Știu că eram cândva o fată cu păr blond-roșcat, care zburda neobosită, ca o sălbăticiune, în vreme ce mama își lua nesfârșite notițe despre elefanți. Acum sunt o puștoaică prea serioasă pentru vârsta ei și prea

isteață ca să-i fie bine. Și, totuși, oricât de impresionantă aș fi la capitolul statistici științifice, eșuez jalnic când vine vorba despre date privind viața reală, ca, de pildă, informația că Wanelo e un website și nu o trupă nouă, la modă. Dacă clasa a opta e un microcosmos al ierarhiei sociale a adolescentului uman (iar pentru mama trebuie să fi fost cu siguranță), atunci recitarea a cincizeci de nume de turme de elefanți din Tuli Block, Botswana, nu poate concura cu identificarea tuturor membrilor trupei One Direction.

Și nu-i vorba că nu-mi găsesc locul la școală fiindcă aș fi singurul copil fără mamă. Sunt o mulțime de copii care n-au părinți, care nu vorbesc despre părinți sau ai căror părinți trăiesc acum cu soți și soții noi, cu copii noi. Dar nu prea am, totuși, prieteni la școală. Stau în cantină, la prânz, într-un capăt al mesei, mâncând ce mi-a pus la pachet bunica, în vreme ce fetele populare — care, mi-e martor Dumnezeu, își zic Țurțurii — trâncănesc despre cum or să se facă ele mari și-or să lucreze pentru OPI, și-or să inventeze nuanțe de oajă bazate pe filme celebre — Cincizeci de Umbre de Roșu, Verde Avatar. Poate să fi încercat să intru în vorbă o dată sau de două ori, dar, când o fac, se uită de parcă le pute ceva, strâmbă din năsurile lor în vânt și-și văd de discuția de dinainte. N-aș putea spune că-s devastată de felul în care mă ignoră. Cred că am lucruri mai importante în minte.

Din cealaltă parte, amintirile dispariției mamei sunt la fel de incoerente. Îți pot povesti despre noul meu dormitor din casa bunicii, care avea un pat mare, de adult — primul pentru mine. Pe noptieră era un coșuleț împletit, umplut inexplicabil cu pliculețe de Sweet'N Low, cu toate că nu exista nicio cafetieră prin preajmă.